

Henryk Olszar

"Pierwsze lata komunizmu w powiecie zawierciańskim (1946–1947)", red. W. Dubiański, Katowice–Kraków 2007 : [recenzja]

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 43/1, 214-215

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

światem) i ks. Franciszka Kwiatkowskiego (*Komunizm a religia*), a także teksty (część III), których autorzy próbują dociec źródeł i istoty zarówno nihilizmu, jak i socjalizmu. Wybór dokumentów papieskich i innych artykułów jest lekturą cenną i aktualną, która może przyczynić się do świadomego przeżywania XXI wieku. „Jak to jest możliwe – pytał papież Pius XII, przemawiając do wiernych w 1956 r. – żeby się nie dostrzegało istotnych zamiarów mylącej agitacji, ukrytych za określeniami ‘dialogu’ albo ‘spotkania’?” (Aneta Maniecka, *Wstęp*, w: *Socjalizm i komunizm potępione przez papieży*, s. 29).

Tomasz Kurpierz, Przemysław Piątek, „*Dobić wroga*”. *Aparat represji wobec podziemia zbrojnego na Śląsku Cieszyńskim i Żywiecczyźnie (1945–1947)*, Katowice–Kraków 2007, 471 s.

Książka prezentuje szeroki wachlarz działań podejmowanych przez komunistyczny aparat represji wobec niepodległościowego podziemia zbrojnego na Śląsku Cieszyńskim i Żywiecczyźnie w latach 1945–1947. Omówiono metody o charakterze operacyjnym, zbrojnym i prawnym, a także – biorąc pod uwagę nawet ówczesny stan prawny – przestępczym. W opracowaniu szczegółowo przedstawiono specjalną akcję prowokacyjną Urzędu Bezpieczeństwa, w wyniku której wymordowano na Opolszczyźnie większość żołnierzy z największego na tym terenie zgrupowania partyzanckiego (NSZ), dowodzonego przez kpt. Henryka Antoniego Flame’go, ps. „Bartek”, który ujawniając się na mocy amnestii był bezkarny dla ówczesnej władzy. Komuniści rozpoczęli kolejną prowokację mającą na celu „ukaranie” Flame’go. Ponoć nieoficjalny wyrok śmierci na „Bartka” wydał sam Bolesław Bierut, który nie mógł znieść myśli o przemarszu niemal 400 ludzi z NSZ przed posterunkiem MO w Wiśle. Do skrytobójczego zamachu na Flame’go doszło 1 grudnia 1947 r. w Zabrzegu pod Czechowicami. Zamachowcem był miejscowy milicjant Rudolf Dadak, który nigdy nie został osądzony za swoją zbrodnię, tak samo jak inspiratorzy zamachu, mimo prowadzonego śledztwa, nie zostali ujawnieni i postawieni przed sądem. Całość składa się na bardzo udaną syntezę ustaleń na temat zwalczania podziemia antykomunistycznego na Podbeskidziu po zakończeniu II wojny światowej, opracowaną z jednej strony przez historyka (T. Kurpierz), z drugiej – przez prawnika (P. Piątek).

Pierwsze lata komunizmu w powiecie zawierciańskim (1946–1947), red. W. Dubiański, Katowice–Kraków 2007, 168 s.

Zbiór artykułów prezentujących kształtowanie się nowej, komunistycznej władzy w powiecie zawierciańskim. Społeczeństwo powiatu zawierciańskiego w styczniu 1945 r. zetknęło się z nową rzeczywistością, którą przyniosło długo oczekiwane wyzwolenie spod okupacji niemieckiej. Niebawem owo „wyzwolenie” okazało się kolejnym zniewoleniem narzuconym przez „sprzymierzone” mocarstwo ze Wschodu. Pierwsze powojenne lata nowych porządków wprowadzanych przez zakorzeniającą się władzę ludową stały się tematem sesji naukowej zorganizowanej w 2005 r. w Zawierciu przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN, pt. „Pierwsze lata komunizmu – powiat zawierciański w latach 1945–1947”. Niniejsza praca jest zbiorem referatów wygłoszonych podczas tej sesji. Charakteryzuje ona lokalną społeczność, ukazuje stosunki „władzy ludowej” z podziemiem niepodległościowym oraz Kościołem katolickim – ze wszystkimi, którzy próbowali zapobiec zdominowaniu życia politycznego i społecznego przez komunistów i sprzymierzoną z nimi lewicę. Przybliży również rolę komunistycznej propagandy partyjnej oraz aparatu

bezpieczeństwa, ukazując metody, stosowane przez niego w celu zdobycia i utrzymania władzy, a także analizując zjawisko przestępczości śledczej.

Stalinizm i rok 1956 na Górnym Śląsku, red. A. Dziurok, B. Linek, K. Tarka, Katowice–Opole–Kraków 2007, 383 s.

Książka stanowi zbiór kilkunastu studiów poświęconych głównym procesom społecznym i wydarzeniom politycznym oraz analizie wybranych aspektów z dziejów Górnego Śląska w latach 1945–1960. Autorzy, wywodzący się z różnych środowisk naukowych i ośrodków badawczych, podejmują kwestie cech konstytutywnych systemu stalinowskiego w Polsce i jego regionalnego wymiaru, działań górnośląskiego aparatu bezpieczeństwa wobec przeciwników politycznych (głównie Polskiego Stronnictwa Ludowego i podziemia młodzieżowego) oraz instytucji (np. Kościoła katolickiego) i grup społecznych. Ostatnia część tomu przybliży wydarzenia roku 1956 w głównych ośrodkach Górnego Śląska. W patrzeniu na historię Polski „ludowej” ciągle dominuje brzemień komunizmu. Uwaga historyków nadal koncentruje się na rozliczaniu bądź nazywaniu oraz opisywaniu zarówno tragedii jednostek, jak i poczucia straconych szans całych pokoleń. Trudno tego było uniknąć także i w niniejszej książce. Autorzy mają jednak nadzieję, że publikowane teksty umożliwią Czytelnikowi zapoznanie się z głównymi procesami społecznymi i politycznymi, zachodzącymi w tym czasie w Polsce i w regionie, oraz pozwolą przyjrzeć się działającej na co dzień niszczycielskiej sile komunizmu.

Mirosław Sikora, *Kuźnia broni III Rzeszy. Niemiecki przemysł zbrojeniowy na Górnym Śląsku podczas II wojny światowej*, Katowice–Kraków 2007, 384 s.

Zlokalizowany na Górnym Śląsku niemiecki przemysł zbrojeniowy rozwijał się i modyfikował wraz ze zmieniającymi się priorytetami wojennymi III Rzeszy, stając się z biegiem czasu jednym z najważniejszych elementów gospodarki prowadzącego działania militarne państwa. Wykorzystując bogate niemieckie materiały archiwalne, autor odtwarza przebieg wyjątkowo skomplikowanych zmian w strukturze własnościowej na tych terenach, głównie w polskiej części regionu (w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym), zajętej przez Niemców w 1939 r., a także wyjaśnia motywy rozwoju poszczególnych gałęzi przemysłu oraz przyczyny zróżnicowanej dynamiki zaangażowania w górnośląską gospodarkę niemieckiego sektora prywatnego i państwowego. Niezwykle interesująco opisana została rywalizacja między najwyższymi instancjami wojskowo-rządowymi (Wehrmacht, Główny Urząd Powierniczy Wschód, SS) o przejęcie kontroli nad produkcją zakładów górnośląskich i nadanie jej charakteru odpowiadającego własnym interesom. Ujęte statystycznie szczegółowe dane dotyczące działalności konkretnych zakładów i wytwarzanego przez nie asortymentu wojskowego w latach 1939–1945 w pełni uzasadniają przyjęty przez Autora tytuł książki.

Dariusz Węgrzyn, *Aparat bezpieczeństwa państwa wobec środowisk narodowych na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1945–1956*, Katowice–Kraków 2007, 446 s.

Publikacja wypełniająca lukę w historiografii polskiej opozycji antykomunistycznej po II wojnie światowej – poświęcona narodowemu nurtowi podziemia na terenie Górnego